

שנת 1198

צור, מס' 11

Innocentius III. Archiepiscopo et capitulo Tirensibus.

De infidelibus ad fidem conversis nos consulere voluistis, utrum, si ante conversionem suam secundum legis veteris instituta vel traditiones suas circa gradus consanguinitatis, a canone denotatos, coniuncti fuerint, separari debeant post baptismum. Super hoc igitur Consultationi tuae duximus respondendum, quod matrimonium, sic ante conversionem contractum, non est post baptismi lavacrum separandum, quum a Iudaeis Dominus requisitus, si liceret uxorem ex quacunq[ue] causa dimittere, ipsis respondit: Quos Deus coniunxit homo non separet, per hoc innuens, esse matrimonium inter eos. [Dat. Lat. III. Kal. Ian. 1198.]

E. Fridberg (ed.), Corpus Iuris Canonici, II, Leipzig 1881, Col. 702; Innocentius III, Epistolae, I, Epistula DXIV, in: J.P. Migne, Patrologia Latina (Paris : מקור : 1890), Vol. 214, Col. 475

תרגום

אינוצנטיוס הג' לארכיבישוף ולכנסייה של צור.¹
ביקשתם להיוועץ בנו על-אודות הלא-מאמינים אשר הומרו לאמונה : אם לפני המרתם חותנו על-פי תקנות תורתם הישנה או על-פי מנהגיהם² בדרגה של קירבת-דם האסורה בחוק הקאנוני³ – אם יש להפרידם לאחר הטבילה. בעניין זה אנו מייעצים לכם ומשיבים, שאם ברית הנישואין נכרתה לפני ההמרה, אין להפר אותה לאחר הטבילה, שכן כאשר שאלו היהודים את האדון אם מותר לשלח אישה על דבר כלשהו, השיב להם : "את אשר חיבר אלוהים אל יפרד אדם",⁴ ובכך ציין, כי ברית הנישואין מצויה בתוכם. [ניתן בלאטרן, בשלושה לקאלנדיס יאנואר 1198].⁵

ספרות : קדר, יהודים ושומרונים, עמ' 400–401.

- 1 המכתב נשלח אל הארכיבישוף יוסטיוס מצור ולכמרי הקאתידראלה שלו בתשובה על שאלת הארכיבישוף, אם יש להפריד מתנצרים מנשותיהם אם נשאו לפני התנצרותם נשים שאסור לשאתן על-פי החוק הקאנוני. לדעת קדר המדובר ביהודים מצור או מן הפרובינציה הכנסייתית שלה, שכן בתשובתו של האפיפיור מובאת ראייה מן הברית החדשה, שמוסד הנישואין קיים ביהדות. יתר-על-כן, הקארדינאל הוסטיאנסיס, פרשן בן המאה הי"ג, אומר במפורש בביאורו לתשובתו של אינוצנטיוס, שהיא עוסקת ביהודים.
- 2 כלומר, על-פי הברית הישנה או על-פי ההלכה.
- 3 הכוונה לנישואין עם בת אח או בת אחות, לנישואין עם אשת אח שנפטר ולנישואי בני דודים עד דרגה רביעית, שכולם נהגו בקהילות ישראל. בחוק הקאנוני, לעומת זה, נאסרו נישואין בכל דרגה של קירבת-דם עד דרגה רביעית.
- 4 מתי יט : ו.
- 5 30 בדצמבר 1198.

שנת 1243

צור, מס' 12

Ea, que habemus in ciuitate Tyri intus et extra --- Judei, qui manent im nostro terciario per longum tempus – iam bene L annos – per dominum Regni qui contra Deum et iusticiam nobis detinebantur, ita quod non iustificabantur in nostra curia, nec aliquem reditum faciebant; nunc autem per Dei gratiam in nostra curia iustificantur et in omnibus dominantur, sicut Rex dominantur [sic!] illos, qui manent in suis partibus. Et de quolibet judeo masculo, postquam peruenit ad etatem XV annorum, tribuit nostre curie unum Bisancium pro capite annuatim in festo omnium Sanctorum.

Isti sunt Judei et nomina eorum:

Unus vocatur Simol et habet duos filios de etate:

unus vocatur Hebe, et alius Mahamar.

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

Alter vocatur Mahafa.

Alter Daniel.

Alter Moyse.

Alter Simon.

Alter Harham,

et alter Brahi.

Est unum fonticum destructum in nostro terciario a teremoto Episcopi de Caurole, qui firmat versus orientem et versus septemtrionem [sic!] iuxta domum Petri Scandalionis; et firmat versus occidentem iuxta domum filij Petri Ruffi et domus [sic!] nostrorum Judeorum et versus austrum in via publica, que currit seu protenditur ante sanctum Jacobum et sanctum Nicolaum.

Urkunden zur alteren Handels – und Staatsgeschichte der Republik Venedig, ed. G.L.F. Tafel [G.M. Thomas, II (CF82Fontes Rerum AustriacarumCF80, **מקור:** XIII), Vienna 1857, pp. 358–359, 364

תרגום

נכסים השייכים לנו בעיר צור ומחוצה לה¹ --- היהודים השוכנים ב"שליש" שלנו² זה זמן רב – חמישים שנה ויותר – עוקלו על-ידי שליט המלכות,³ בניגוד לאלוהים ולצדק, באופן שלא נשפטו בבית-משפטנו⁴ ולא שילמו שום תשלום. אך עכשיו, בחסד האלוהים, נשפטים בבית-משפטנו ונשלטים בכול, כשם שהמלך שולט על מי שנמצאים בחלקיו,⁵ וכל יהודי בן זכר בהגיעו לגיל חמש-עשרה משלם לבית-משפטנו⁶ ביזאנטינוס אחד לשנה כמס-גולגולת ב"חג כל הקדושים".⁷

ואלה היהודים ושמותיהם:

אחד נקרא סמול, ולו שני בנים שהגיעו לגיל:⁸

האחד נקרא הבה והאחר מהמר.

אחר נקרא מהפה.

אחר דניאל.

אחר משה.

אחר שמעון.

אחר הרהם,

ואחר ברהי.⁹

בשליש שלנו נמצא מחסן,¹⁰ שנהרס ברעידת-אדמה, והוא שייך לבישוף מקאורולה. מחסן זה גובל במזרח ובצפון בבית פטרוס מסקאנדאליון,¹¹ ובמערב בבית בנו של פטרוס, רופוס, ובבית היהודים¹² שלנו, ובדרום בדרך המלך, המוליכה או נמשכת עד לפני כנסיות יעקב וניקולאוס הקדושים¹³

ספרות: פראוור, היהודים במלכות ירושלים, עמ' 55–56; הנ"ל, הצלבנים, עמ' 318–319.

- 1 מתוך דין-וחשבון של מארסיליו גיורג'י, נציב (bailli) הוויניציאנים בממלכה הצלבנית. מיסמך זה, שנכתב בשנת 1243, מתאר את זכויות הקומונה של ויניציה בעיר צור ומחוצה לה.
- 2 לפי הסכם וארמונדוס משנת 1123 השתייך שלישי העיר צור לוויניציאנים.
- 3 דומה, כי הכוונה לעוצר המדינה (baillivus או baiulus). העיקול הוחל, כנראה, במהלך המהומות שהתחוללו בימי המלחמה בין האצולה של ממלכת עכו וקפריסין ובין נציגי הקיסר פרידריך הב' הוהנשטאופן (1231–1243). ראה: פראוור, תולדות, ב, עמ' 200–242.
- 4 לנציב הוויניציאני היתה זכות שיפוט על כל תושבי הרובע, לפחות על הלא-פראנקים.
- 5 הכוונה לשני השלישים הנותרים של העיר.
- 6 הביטוי curia משמעו "חצר", "בית-משפט" וכי'. בתעודה שלפנינו הכוונה למקום מושבם של שלטונות הקומונה.
- 7 חג זה נחוג באחד בנובמבר.
- 8 הגיל שבו הם חייבים בתשלום הנ"ל, כלומר, כפי שנאמר לעיל: בהגיעם לגיל חמש-עשרה.

- 9 דומה, שיש לזהות את השמות הלא-עבריים כדלהלן: Simol = שמואל; Hebe = נתנאל; Brahi = אברהם; Harham = אולי ירוחם; Mahafa = אולי מנפק. מן הנתונים האלה עולה, כי ברובע הוויניציאני התגוררו תשעה בתי-אב. לפי ממוצע של ארבע נפשות למשפחה ושני רווקים ניתן לאמוד, שהאוכלוסייה היהודית ברובע מנתה כ-38 נפש. מספר זה אינו מתייחס לכלל האוכלוסייה היהודית בצור. וראה: פראוור, הצלבנים, עמ' 316–321.
- 10 fundicum, fundicum או funda, "פונדק", הוא חצר ובה בניין, המשמש מחסן או אכסניה. המונח ציין גם מרכז מסחרי, שוק. ראה: פראוור, הצלבנים, עמ' 486–487.
- 11 אסכאנדרונה שבין עכו לצור.
- 12 אולי צריך להיות "בתי היהודים".
- 13 ראה להלן, מס' 13.

שנת 1250

צור, מס' 13

Item domum quandam quondam Petri Pennesinpe, quam consules predecessores acceperunt comuni, cui coheret a duabus partibus domus archiepiscopi, ab alia domus Ramondi Soldani et Templi, a meridie domus Judeorum, ab occidente domus quondam Symonis, et a septentrione via publica.

מקור: Instrumentum --- de Possessionibus et Iuribus Communis Janue, ed. C. Desimoni, Quatre titres des proprietes des Genoies a Acre et a Tyr, AOL, IIB (1884), p. 223

תרגום

להלן בית אחד שהיה של פטרוס פנסינפה,¹ שהקונסולים² הקודמים קיבלוהו בשביל הקומונה של אנשי גינואה; משני צדדיו הוא גובל בבית הארכיבישוף, מן הצד האחר בבית ראמונדוס סולדאנוס ובביתו של מיסדר הטמפלרים; מן הדרום – בבית יהודים;³ מן המערב – בביתו של שמעון, ומן הצפון – בדרך המלך.

ספרות: ראה לעיל, מס' 12.

1 רשימת הנכסים של הקומונה של גינואה בעכו ובצור שנתחברה ב-3 במאי 1250.

2 ראשי הקומונה.

3 אולי צריך להיות "בתי היהודים".

שנת 1283

צור, מס' 14

--- et le jour que il le roy Hugue de Jerusalem et de Chipre arriva a Sur --- La tore des Juis fu porte a l'encontre, si con est usage que l'on fait as roys, et un Jude quy avoit nom Samouel le Miege, au pa- sser que il fist apres la tore, coty le cleric quy portoit la crus devant la presesion, que la crois qui fu sy haut, chay sur ce Jude et li brisa la teste.

מקור: Le Templier de Tyr, ed. G. Raynaud, Gestes des Chiprois, Paris 1887, No. 419, p. 214.

תרגום

--- וביום שבו הוא איג, מלך ירושלים וקפריסין בא לצור,¹ --- הובאה לקראתו, כפי שנהוג לעשות לקראת מלכים, התורה של היהודים. ויהודי אחד, שמואל הרופא שמו, שצעד אחרי התורה, דחף איש-כמורה שנשא צלב לפני התהלכה באופן שהצלב, שנישא כה גבוה, נפל על היהודי ורוצץ את ראשו.

ספרות: ראה לעיל, מס' 12.

1 המלך איג הגי' הגיע לצור ב-6 באוגוסט 1283 כדי לקבל שם את כתר ממלכת ירושלים. למנהג לקבל מלך בספר-תורה ראה גם לעיל, הערך "עכו", מס' 16.